

**УМАНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ
ПАВЛА ТИЧИНИ**

**НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ЕКОНОМІКИ ТА
БІЗНЕС-ОСВІТИ**

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Перший проректор
Андрій ГЕДЗИК
« 17 » листопада 2023 р.

ПРОГРАМА

атестаційного екзамену

**для здобувачів першого(бакалаврського) рівня вищої освіти
за освітнім ступенем «Бакалавр»
денної та заочної форм навчання
спеціальності 076 Підприємництво та торгівля
(ОПП «Підприємництво та торгівля»)**

ПОГОДЖЕНО

науково-методична комісія ННІ економіки та бізнес-освіти
протокол № 5 від 15 листопада 2023 р.

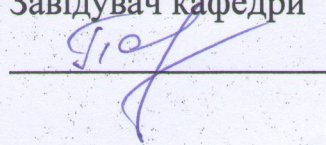
Голова НМК

 доц. Наталія ПАЧЕВА

СХВАЛЕНО

кафедра маркетингу, менеджменту та управління бізнесом
протокол № 4 від 13 жовтня 2023 р.

Завідувач кафедри

 доц. Світлана ПОДЗГУН

Умань – 2023

1. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Атестація здобувачів вищої освіти за освітнім ступенем «Бакалавр» спеціальності 076 Підприємництво та торгівля Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини здійснюється відповідно до Законів України «Про вищу освіту» (№ 1556-VII від 01.07.2014 р.), «Про освіту» (№ 2145-VIII від 05.09.2017 р.), «Про організації роботодавців, їх об'єднання, права і гарантії їх діяльності» (№ 5026-VI від 22.06.2012 р.), Постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження Національної рамки кваліфікацій» (№ 1341 від 23.11.2011 р.), інших нормативних актів України з питань освіти, освітньо-професійної програми, Статуту Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини.

Атестація випускників здійснюється Екзаменаційною комісією з метою встановлення відповідності засвоєних здобувачами вищої освіти компетентностей та досягнутих програмних результатів навчання вимогам освітньо-професійної програми «Підприємництво та торгівля» зі спеціальності 076 Підприємництво та торгівля після завершення теоретичної та практичної частини навчання. Атестація передбачає перевірку досягнення випускниками результатів навчання, встановлених освітньо-професійною програмою «Підприємництво та торгівля» підготовки фахівців зі спеціальності 076 Підприємництво та торгівля за освітнім ступенем «Бакалавр».

Перелік професійних дисциплін до атестаційного екзамену зі спеціальності 076 Підприємництво та торгівля за освітнім ступенем «Бакалавр»:

1. Комерційна діяльність
2. Бізнес-планування
3. Підприємництво і бізнес-культура
4. Фінанси підприємств.

ПРОГРАМНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ БАКАЛАВРА ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНОЇ ПРОГРАМИ «ПІДПРИЄМНИЦТВО ТА ТОРГІВЛЯ» ЗІ СПЕЦІАЛЬНОСТІ 076 ПІДПРИЄМНИЦТВО ТА ТОРГІВЛЯ

- Здатність обирати та використовувати відповідні методи, інструментарій для обґрунтування рішень щодо створення, функціонування підприємницьких, торговельних і біржових структур.
- Здатність здійснювати діяльність у взаємодії суб'єктів ринкових відносин.
- Здатність застосовувати інноваційні підходи в діяльності підприємницьких, торговельних та біржових структур.
- Здатність визначати та оцінювати характеристики товарів і послуг в підприємницькій, торговельній, біржовій діяльності.
- Здатність здійснювати діяльність з дотриманням вимог нормативно-правових документів у сфері підприємницької, торговельної та біржової діяльності.
- Здатність визначати і виконувати професійні завдання з організації діяльності підприємницьких, торговельних та біржових структур.
- Здатність застосовувати основи обліку та оподаткування в підприємницькій, торговельній, біржовій діяльності.
- Здатність до організації зовнішньоекономічної діяльності підприємницьких, торговельних і біржових структур.
- Здатність до бізнес-планування, оцінювання кон'юнктури ринків і результатів діяльності у сфері підприємництва, торгівлі та біржової практики з урахуванням ризиків.
- Уміння використовувати базові знання з підприємництва, торгівлі і біржової діяльності й уміння критичного мислення, аналізу та синтезу в професійних цілях.
- Здатність мати навички письмової та усної професійної комунікації державною й іноземною мовами.
- Здатність використовувати сучасні комп'ютерні і телекомунікаційні технології обміну та розповсюдження професійно спрямованої інформації у сфері підприємництва, торгівлі та біржової діяльності.
- Уміння організувати пошук, самостійний відбір, якісну обробку інформації з різних джерел для формування банків даних у сфері підприємництва, торгівлі та біржової діяльності.
- Уміння працювати в команді, мати навички міжособистісної взаємодії, які дозволяють досягати професійних цілей.
- Здатність демонструвати підприємливість в різних напрямках професійної діяльності та брати відповідальність за результати.
- Здатність застосовувати одержані знання й уміння для ініціювання та реалізації заходів у сфері збереження навколишнього природного середовища і здійснення безпечної діяльності підприємницьких, торговельних та біржових структур.
- Здатність демонструвати базові й структуровані знання у сфері підприємництва, торгівлі та біржової діяльності для подальшого використання на практиці.
- Здатність володіти методами та інструментарієм для обґрунтування управлінських рішень щодо створення й функціонування підприємницьких, торговельних і біржових структур.
- Уміння використовувати знання форм взаємодії суб'єктів ринкових відносин для забезпечення діяльності підприємницьких, торговельних та біржових структур.
- Уміння застосовувати інноваційні підходи в підприємницькій, торговельній та біржовій діяльності.
- Здатність оцінювати характеристики товарів і послуг у підприємницькій, торговельній та біржовій діяльності за допомогою сучасних методів.
- Уміння вирішувати професійні завдання з організації діяльності підприємницьких, торговельних та біржових структур і розв'язувати проблеми у кризових ситуаціях з

урахуванням зовнішніх та внутрішніх впливів.

- Здатність володіти основами обліку та оподаткування в підприємницькій, торговельній і біржовій діяльності.

- Здатність застосовувати знання й уміння для забезпечення ефективної організації зовнішньоекономічної діяльності підприємницьких, торговельних та біржових структур з урахуванням ринкової кон'юнктури і діючих правових норм.

- Здатність застосовувати знання й уміння для забезпечення ефективної організації зовнішньоекономічної діяльності підприємницьких, торговельних та біржових структур з урахуванням ринкової кон'юнктури і діючих правових норм.

- Здатність володіти основами бізнес-планування, оцінювання кон'юнктури ринків та результатів діяльності підприємницьких, торговельних і біржових структур з урахуванням ризиків.

ЗМІСТ ПРОГРАМИ

КОМЕРЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ

Закономірності формування організаційних структур управління комерційною діяльністю.

Організаційні форми промислового підприємства та його об'єднань. Суть і зміст комерційної діяльності. Чинники, що впливають на розвиток комерційної діяльності. Поняття суб'єкта комерційної діяльності. Види суб'єктів комерційної діяльності. Суть й особливості організаційно-правових форм господарювання юридичних осіб.

Структура комерційних служб підприємств та їх основні функції.

Основні елементи організації комерційної діяльності. Організаційні структури комерційних служб підприємства та координація їх діяльності. Основні аспекти формування організаційної структури комерційних служб. Технічні та економічні фактори, що впливають на організаційну структуру комерційних служб. Організаційна структура відділів збуту, маркетингу та матеріально-технічного забезпечення.

Планування матеріального забезпечення підприємства.

Розробка плану постачання промислового підприємства, баланс матеріально-технічного забезпечення. Вивчення ринку та розробка стратегії забезпечення підприємства сировиною та матеріалами. Прямі та непрямі методи вивчення ринку сировини і матеріалів.

Організація господарських зв'язків та вибір потенціального постачальника.

Розробка плану закупівель матеріальних ресурсів. Методи встановлення потреби в матеріальних ресурсах. Заготівельна політика, функціональні можливості матеріалу, вартісний аналіз. Ліміт відпуски матеріалу, норми та нормативи витрати матеріальних ресурсів. Критерії вибору постачальника. Ціна матеріальних ресурсів. Основні форми розрахунків при закупівлі матеріальних ресурсів

Комерційна діяльність по збуту продукції промислового підприємства.

Форми і порядок розрахунків підприємств зі своїми контрагентами. Платіжні доручення. Сегментування ринку. Розробка каналів збуту та пошук потенціальних клієнтів. Планування збуту продукції.

Організаційні форми комерційно-посередньої діяльності

Посередницька діяльність юридичних осіб. Необхідні умови посередницької діяльності. Науково-інформативні ресурси та прибутковість комерційно-посередньої діяльності.

Основні принципи й зміст стратегічного планування торгівельнопосередньої фірми.

Внутрішньофірмове планування. Система довгострокового планування. Основні принципи та етапи стратегічного формування комерційно-посередньої діяльності. Основні завдання оптово-посередницької фірми на перспективу.

Роль посередників в зовнішньоекономічній діяльності підприємства.

Маркетингова діяльність. Міжнародні комерційні операції. Суб'єкти та об'єкти міжнародних комерційних операцій. Основні та забезпечуючі міжнародні комерційні операції.

Лізингові операції як різноманітність орендних відносин.

Основні види і форми оренди. Особливості міжнародної оренди. Лізинг. Суб'єкти лізингових операцій. Основні форми та види міжнародної оренди.

Основні показники ефективного розвитку комерційної діяльності торгівельно-посереднього підприємства.

Прибуток підприємства. Ефективність комерційної діяльності. Формування кінцевих результатів і ефективності комерційної діяльності. Економічний ефект. Соціальний ефект. Локальний ефект. Народногосподарський ефект. Критерії та показники ефективності комерційної діяльності. Чистий прибуток. Доходи та витрати. Рентабельність діяльності. Показники ефективності використання основних засобів й товарних ресурсів.

БІЗНЕС-ПЛАНУВАННЯ

Бізнес-план у ринковій системі господарювання.

Об'єктивна необхідність планування підприємницької діяльності. Суть поняття “бізнес-план”. Класифікація бізнес-планів. Цілі розробки бізнес-плану. Формування інформаційного поля бізнес-плану. Суть поняття “інформаційне поле бізнес-плану”. Основні складові інформаційного поля. Джерела отримання та вимоги до якості інформації. Загальна методологія розробки бізнес-плану. Характеристика і призначення початкової, підготовчої та основної стадій розробки бізнес-плану.

Підготовча стадія розробки бізнес-плану підприємства.

Логіка процесу стратегічного планування на підготовчій стадії розробки бізнес-плану. Основні цілі і складові зовнішнього аналізу. Аналіз загальноекономічних чинників зовнішнього середовища фірми. Основні складові галузевого аналізу. Поняття “ключові фактори успіху”. Оцінка конкурентної позиції фірми. Основне завдання і сутність внутрішнього аналізу. Основні елементи оцінки сильних і слабких сторін фірми. Використання форми балансу в процесі внутрішнього аналізу. SWOT-аналіз. Визначення місії та формування цілей діяльності фірми. Аналіз стратегічних альтернатив і вибір стратегії бізнесу.

Структура, логіка розробки й оформлення бізнес-плану.

Формування структури бізнес-плану. Фактори, що впливають на зміст і структуру бізнес-плану. Структура бізнес-плану, орієнтованого на залучення інвестицій у виробничу діяльність. Логіка розробки бізнес-плану. Загальні вимоги до стилю написання бізнес-плану. Форма титульного аркуша та правила оформлення змісту. Функціональне призначення та правила оформлення резюме. Додатки.

Продукт (послуги) фірми і ринок.

Цілі, логіка розробки та структура розділу “Галузь, фірма та її продукція”. Аналіз поточного стану справ у галузі. Основні складові концепції “поведінки” фірми в галузі. Загальна характеристика фірми. Продукт та(або) послуги фірми. Захист продукції патентами, товарними знаками. Перспективи розвитку бізнесу в майбутньому. Цілі, логіка розробки та структура розділу “Дослідження ринку”. Загальна характеристика ринку продукту. Вибір цільового ринку продукції фірми. Обґрунтування вибору місця розташування фірми. Оцінка впливу зовнішніх чинників на бізнес. Конкурентна позиція фірми.

Маркетинг-план

Завдання маркетинг-плану. Цілі та логіка розробки маркетинг-плану. Етапи процесу формування цілей маркетингової діяльності фірми. Стратегія маркетингу. Етапи опрацювання стратегії маркетингу. Засоби реалізації стратегії маркетингу. Прогнозування обсягів продажу продукції фірми.

Виробничий план.

Завдання та логіка розробки виробничого плану. Зміст виробничого плану. Основні виробничі операції. Машина та устаткування, комплектуючі вироби. Виробничі і невиробничі приміщення. Додаткові відомості, що можуть бути наведені у виробничому плані.

Організаційний план.

Цілі та логіка розробки організаційного плану. Структура організаційного плану. Характеристика основних розділів організаційного плану. Обґрунтування вибору організаційної форми бізнесу. Визначення потреб фірми в персоналі. Власники фірми й команда менеджерів. Організаційна схема управління фірмою. Кадрова політика фірми.

Оцінка ризиків.

Сутність ризику. Типи можливих ризиків. Цілі розробки та структура розділу “Оцінка ризиків”. Концепція управління ризиками. Способи реагування на небезпеки та загрози для бізнесу фірми. Заходи з мінімізації або нейтралізації негативних наслідків можливих ризиків. Страхування ризиків.

Фінансовий план.

Завдання розробки та значення фінансового плану. Особливості розробки фінансового плану. Структура фінансового плану. Завдання розробки і процедура складання плану доходів і витрат, плану грошових надходжень і виплат, планового балансу. Очікувані фінансові коефіцієнти. Аналіз чутливості. Фінансові потреби фірми й умови повернення коштів потенційним кредиторам та інвесторам.

Оформлення, презентація та експертиза бізнес-плану.

Цілі та завдання презентації бізнес-плану. Чинники, що приваблюють потенційних кредиторів та інвесторів до фінансування та співробітництва. Зміст та організація проведення презентації бізнес-плану. Засоби підвищення ефективності презентації

ПІДПРИЄМНИЦТВО І БІЗНЕС-КУЛЬТУРА

Підприємництво як вид господарювання Історія розвитку теорії підприємництва

Роль підприємництва в суспільстві. Засади підприємницької діяльності в Україні. Суб'єкти підприємницької діяльності. Громадянин як суб'єкт підприємництва. Державне регулювання підприємництва. Захист прав підприємців та споживачів. Обмеження підприємницької діяльності. Ліцензування та патентування підприємницької діяльності.

Галузі та види господарської діяльності

Види господарської діяльності та їх класифікація. Підприємницька діяльність в галузях промисловості, сільського, лісового господарства, будівництва, транспорту. Інноваційна діяльність. Торговельне підприємництво. Міна (бартер) у сфері господарювання. Зберігання у товарном) складі. Комерційне посередництво (агентська діяльність). Фінансове підприємництво. Підприємницька діяльність у сфері послуг.

Підприємницьке середовище

Передумови підприємництва та елементи підприємницького середовища. Інфраструктура підприємництва. Функції і модель підприємництва. Правова база підприємництва. Проблеми та перспективи розвитку підприємництва в Україні.

Види підприємств та організаційно-правові форми підприємництва

Підприємство як організаційна форма прояву підприємництва. Класифікація підприємств. Підприємства колективної власності. Особливості і а види кооперативів. Державні та змішані підприємства. Підприємства з іноземними інвестиціями. Мале підприємство. Організаційно-правові форми підприємництва. Одноособове володіння. Види господарських товариств. Особливості акціонерних товариств.

Організація підприємництва

Технологія створення власної справи. Формування початкового капіталу. Оцінка майна. Найменування та торговельна марка підприємства. Зміст установчих документів та їх підготовка. Державна реєстрація підприємницької діяльності. Припинення підприємницької діяльності. Реорганізація та ліквідація суб'єкта господарювання. Реструктуризація підприємства. Типові помилки при заснуванні власної справи.

Менеджмент у підприємстві

Сутність менеджменту. Система підприємницького управління. Розробка стратегії та бізнес-планування підприємницької діяльності. Організація маркетингу. Організація фінансової діяльності та оптимізація оподаткування. Зовнішньоекономічна діяльність. Ризики підприємницької діяльності та економічна безпека підприємства. Стратегічні помилки в управлінні бізнесом. Помилки в організації фінансової діяльності. Помилки у керівництві поточною діяльністю підприємства. Непередбачені обставини.

Поняття та складові бізнес-культури

Основні положення бізнес- культури. Культура підприємства і культура поведінки: визначення та основні елементи. Традиційні та сучасні цінності організації. Порівняння адміністративної та підприємницької культури.

Культура як чинник формування методів підприємницького менеджменту

Концептуальна основа та класифікація методів підприємницького менеджменту. Критерії аналітичного оцінювання та порівняльна оцінка цих методів. Роль та місце культури в підприємницькому менеджменті. Місце і роль організаційної культури в антикризовому управлінні підприємством. Організаційна культура та стратегічна стійкість бізнесу: шляхи капіталізації «людського потенціалу» . Процес формування складу учасників бізнесу. Критерії підбору команди учасників бізнесу. Бізнес-дизайн та його значення для підвищення бізнес-культури підприємства.

Психологія та мотивація підприємницької діяльності

Необхідність активізації соціально-психологічних методів у системі підприємницького менеджменту. Мотивація підприємницької діяльності. Риси характеру підприємця. Здатність підприємця до ризику. Культура та етика підприємницької діяльності.

Етика ділових відносин та професійна етика в підприємстві

Поняття етики та моралі. Етична ділова поведінка та процес її формування. Причини розширення неетичної практики ведення справ. Ділова та професійна етика. Етичні нормативи. Навчання відповідальності та етичної поведінки в підприємстві.

ФІНАНСИ ПІДПРИЄМСТВ

Основи фінансів підприємств

Поняття й сутність фінансів підприємств. Функції фінансів як внутрішня властивість і форма вияву їх сутності. Фінанси підприємств за умов формування ринкової економіки. Сфери фінансових відносин підприємств. Фінансові відносини між підрозділами підприємств, між суб'єктами господарювання, з державою, з банками, страховими компаніями.

Грошові доходи, грошові фонди, фінансові ресурси підприємств. Методи й способи формування фінансових ресурсів. Джерела формування фінансових ресурсів. Внутрішні й зовнішні джерела. Власні, позичені та залучені кошти. Державне регулювання формування фінансових ресурсів підприємств.

Основи організації фінансів підприємств: саморегулювання, самоокупність, самофінансування. Особливості організації фінансів залежно від форми власності, галузі економіки, організації бізнесу, сфери діяльності. Фінансова діяльність підприємства. Зміст, завдання та організація фінансової роботи на підприємствах.

Грошові розрахунки підприємств

Сутність і значення грошових розрахунків у діяльності підприємств. Принципи організації розрахунків. Порядок відкриття підприємствами розрахункового, поточного, валютного, позичкового, депозитного та інших рахунків у банку. Використання коштів з розрахункового рахунку.

Форми безготівкових розрахунків. Розрахунки платіжними дорученнями, платіжними вимогами-дорученнями, акредитивами, векселями, платіжними вимогами. Розрахунки за надання факторингових послуг підприємствам. Вимоги до їх проведення й сфера використання.

Готівково-грошові розрахунки на підприємстві та сфера їх застосування. Організація грошово-готівкових розрахунків. Розрахунково-платіжна дисципліна, її зміст і значення для забезпечення господарської діяльності. Порядок пред'явлення претензій по розрахунках. Економічні й фінансові санкції у системі грошових розрахунків і платежів.

Грошові надходження підприємств

Економічна характеристика, склад і класифікація грошових надходжень підприємств.

Виручка від реалізації продукції (робіт, послуг). Фактори, які впливають на величину виручки. Особливості формування виручки від реалізації на підприємствах різних галузей економіки. Розрахунок та планування виручки. Формування виручки від реалізації продукції в часі. Визначення моменту реалізації. Розподіл виручки від реалізації продукції. Формування валового й чистого доходу. Грошові надходження від іншої реалізації: основних засобів, матеріалів, нематеріальних активів, інші надходження.

Надходження від фінансових інвестицій: дивіденди від корпоративних прав, від державних цінних паперів. Проценти, нараховані підприємствам по депозитних рахунках. Надходження коштів від здавання в оренду основних фондів, від застосованих фінансових санкцій. Бюджетні дотації, субвенції. Отримання фінансової допомоги. Страхові відшкодування.

Формування і розподіл прибутку

Роль і місце прибутку в економіці підприємства. Склад балансового прибутку. Прибуток від реалізації товарної продукції. Прибуток від іншої реалізації. Позареалізаційні прибутки (збитки). Рентабельність промислової продукції. Рентабельність виробництва. Планування прибутку та рентабельності на промисловому підприємстві.

Розподіл прибутку. Система оподаткування промислових підприємств. Прибуток – основне джерело податків до державного балансу. Податок на прибуток. Прибуток як

джерело виробничо-технічного розвитку підприємства, соціального розвитку трудового колективу та матеріального заохочування його працівників. Порядок формування та використання фондів економічного стимулювання та резервних фондів. Використання прибутку підприємством як суб'єктом ринку цінних паперів. Акціонерна діяльність підприємств. Особливості фінансів і використання прибутку на орендних підприємствах. Робота фінансової служби підприємства з контролю за використанням плану прибутків та сплатою податків до державного бюджету. Взаємовідносини підприємств з державною податковою службою. Санкції за порушення законодавства України з оподаткування.

Оподаткування підприємств

Система оподаткування підприємств, її функції та призначення. Види податків, що їх сплачують підприємства. Механізм і напрямки впливу оподаткування на фінансово-господарську діяльність. Непрямі податки й особливості їх впливу на фінансово-господарську діяльність суб'єктів господарювання.

Акцизний збір. Об'єкти оподаткування. Ставки акцизного збору. Порядок його обчислення. Податок на додану вартість. Платники податку. Об'єкти оподаткування та визначення оподаткованого обороту. Пільги щодо податку. Порядок відшкодування сум податку на додану вартість, сплачених підприємством за матеріальні ресурси (роботи, послуги), основні засоби. Прямі податки. Податок на прибуток підприємств. Порядок визначення оподаткованого прибутку. Вплив оподаткування прибутку на фінансово-господарську та інвестиційну діяльність підприємств. Податок на нерухомість підприємств. Плата за землю. Податок з власників транспортних засобів. Місцеві податки й збори, які сплачують підприємства. Обов'язкові відрахування підприємств у цільові державні фонди та їх вплив на фінансово-господарську діяльність. Особливості оподаткування суб'єктів господарювання - в окремих сферах діяльності: комерційних банків, страхових компаній, інвестиційних компаній.

Фінансове забезпечення відтворення основних фондів

Формування фонду основних коштів за рахунок частини статутного фонду та за рахунок запозичених фінансових ресурсів. Склад та структура основних коштів. Переоцінки основних коштів і їх роль у ринкових умовах діяльності підприємств. Амортизаційний фонд, його планування і використання. Норми амортизаційних відрахувань на повне відновлення основних засобів.

Капітальні вкладення. Джерела та порядок фінансування капітальних вкладень. Переваги вкладів фінансових ресурсів у реконструкцію, технічне переозброєння, конверсію діючих підприємств перед новим будівництвом. Фінансування капітального, середнього і поточного ремонту основних засобів.

Оборотні кошти та їх організація на підприємстві

Сутність і принцип організації оборотних коштів. Оборотні кошти як фінансові ресурси підприємств, вкладені в оборотні виробничі засоби і засоби обігу.

Власні і запозичені оборотні кошти, джерела їх формування. Формування нормативу власних оборотних коштів як планової величини вкладень фінансових ресурсів підприємства у виробничі запаси, незавершене виробництво, інші елементи оборотних виробничих засобів і в готову продукцію. Методи нормування запасів сировини, матеріалів, палива, тари, запасних частин, незавершеного виробництва, готової продукції. Планування та фінансування приросту нормативу власних оборотних коштів. Поняття про раціональне використання оборотних коштів, показники ефективності використання оборотних коштів. Наднормативні запаси нормованих товарно-матеріальних цінностей та дебіторська заборгованість – основні канали позапланового відведення оборотних коштів. Контроль фінансової служби підприємства за раціональним використанням оборотних коштів.

Кредитування підприємств

Суб'єктивна необхідність участі банківських кредитів у господарському обороті підприємств. Кредитна система України. Комерційний банк і підприємство.

Договірні партнерські відносини підприємств з банками. Принципи кредитування. Короткотермінове кредитування в оборотні кошти і засоби обігу. Кредитування підприємств комерційними банками в основні засоби (інвестиційні кредити). Реалізація принципів забезпеченості, строковості та поворотності кредитів в умовах ринкових відносин. Страхування кредитних ризиків. Процентна політика банків. Проценти по короткотермінових банківських кредитах як елемент витрат на виробництво. Використання фінансових ресурсів підприємств на сплату процентів за інвестиційні кредити банків.

Методи обчислення ефективності банківських кредитів у складі фінансових ресурсів підприємств.

Оцінка фінансового стану підприємства

Оцінка фінансового стану підприємства, її необхідність і значення. Показники фінансового стану підприємства. Інформаційне забезпечення оцінки фінансового стану підприємства. Показники бухгалтерської звітності, які використовуються для оцінки фінансового стану.

Сутність ліквідності підприємства. Показники ліквідності та методика їх визначення. Оцінка показників ліквідності. Фактори, що впливають на стан ліквідності. Сутність платоспроможності. Фактори, що впливають на платоспроможність підприємств. Методика їх визначення. Оцінка показників платоспроможності.

Фінансова стійкість підприємства, її сутність. Система показників фінансової стійкості підприємства, методика її розрахунку й оцінки. Комплексна оцінка фінансового стану підприємства.

Фінансове планування на підприємствах

Зміст і завдання фінансового планування. Фінансове планування як процес визначення потреби підприємства у фінансових ресурсах.

Методи фінансового планування. Балансовий метод. Програмно-цільовий метод. Нормативний метод. Метод коефіцієнтів.

Інформаційна база фінансового планування. Аналіз фінансових показників звітного періоду. Показники виробничо-господарської діяльності планового періоду як вихідна база для фінансового планування.

Фінансовий план як складова частина бізнес-плану. Зміст та структура фінансового плану підприємства (баланс доходів і видатків).

Розрахунок показників дохідної і видаткової частини фінансового плану. Виконання фінансового плану. Зміст оперативного фінансового плану надходження коштів і здійснення платежів, його призначення.

Фінансова санація та банкрутство підприємств

Фінансова криза на підприємстві та причини її виникнення. Фінансова санація підприємств, її економічний зміст та порядок проведення. Санаційний аудит. Розробка програми санації. Фінансові джерела санації підприємств.

Внутрішньогосподарський механізм фінансової стабілізації. Мобілізація внутрішніх фінансових джерел санації. Державна фінансова підтримка санації підприємства. Участь кредиторів у фінансовому оздоровленні боржника. Санація реорганізацією (реструктуризацією). Приватизаційні аспекти санації суб'єктів господарювання.

Реалізація програми фінансової санації підприємства як окремих етапів санаційного процесу. Банкрутство підприємства: причини та наслідки. Приховане та фіктивне банкрутство.

ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ СКЛАДАННЯ АТЕСТАЦІЙНОГО ЕКЗАМЕНУ

Оцінювання результатів складання атестаційного екзамену здійснюється у порядку, передбаченому прийнятою в Уманському державному педагогічному університеті імені Павла Тичини системою контролю знань:

- за національною (4-бальною) шкалою: відмінно; добре; задовільно; незадовільно.

- за 100-бальною шкалою:

90 – 100 балів – відмінно – відмінне виконання з незначними помилками;

82 – 89 балів – добре – вище середніх стандартів, але з деякими помилками;

75 – 81 бали – добре – в цілому змістовна робота зі значними помилками;

69 – 74 бали – задовільно – чітко, але зі значними недоліками;

60 – 68 бали – задовільно – виконання відповідає мінімальним критеріям;

менше 60 балів – незадовільно.

Виконання всіх екзаменаційних завдань з атестаційного екзамену є обов'язковим. Незадовільна оцінка з одного з екзаменаційних завдань є підставою для виставлення незадовільної оцінки за атестаційний екзамен в цілому. Оцінки атестаційного екзамену виставляє кожен член комісії. Підсумкова оцінка атестаційного екзамену визначається як середня з позитивних оцінок за кожен вид екзаменаційних завдань. Рішення Екзаменаційної комісії про оцінку знань, виявлених при складанні екзамену, а також про присвоєння студентам кваліфікації та видання випускникам дипломів (загального зразка чи з відзнакою) приймається на закритому засіданні комісії відкритим голосуванням більшістю голосів членів комісії, які брали участь в її засіданні. За однакової кількості голосів голос Голови ЕК є вирішальним.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна:

1. Антонюк Я. М., Шиндировський І. М. Комерційна діяльність : навч. посіб. Львів, 2006, 2018. 333с.
2. Бедринець М. Д., Довгань Л. П. Фінанси підприємств : навч. посіб. Центр учбової літератури, 2018. 292 с.
3. Іванюта С. М. Підприємництво і бізнес-культура : навч. посіб. Центр навчальної літератури, 2007. 288 с.
4. Криковцева Н. О., Казакова О. Б., Саркісян Л. Г., Авдєєнко Л. Л., Дяченко Г. А., Курська Л. С., Саханова О. Н. Комерційна діяльність : навч. посіб. Центр учбової літератури, 2007. 293 с.
5. Лисенко Н. О., Транченко Л. В., Дякон Л. Л., Транченко О. М., Комісадайло І. В., Лопатюк Р. І. Бізнес-планування : навч. посіб. Бровари, 2014. 567 с.
6. Підприємництво та торгівля : підручник. Суми, 2018. 572 с.
7. Тягунова Н. М., Спориш О. А. Підприємництво і бізнес-культура : навч. посіб. Київ, 2017. 117 с.
8. Ясинський В. В., Гайдей О. О. Бізнес-планування: теорія і практика : навч. посіб. Каравела, 2004. 232 с.

Додаткова:

1. Балабан П.Ю. Комерційна діяльність: підручник. Світ Книг, 2015. 452 с.
2. Бізнес-планування : навч. посіб. Знання, 2013. 173 с.
3. Комерційна діяльність : навч. посіб. Харків, 2014. 225 с.
4. Підприємництво і бізнес-культура : навч. посіб. Чернівці, 2016. 158 с.